

Мар'яна ГРАБЧАК,
аспірантка кафедри загального
і слов'янського мовознавства,
Національний університет
«Києво-Могилянська академія»

ЛЕКСИЧНІ МЕЖІ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ «ФУТБОЛ»

Мова – один з головних компонентів суспільства, який слугує не тільки засобом комунікації, а й характеризує людину як частину певного соціуму. Кожна сфера діяльності формує власний набір лексичних особливостей, що дозволяє зберігати індивідуальність та незалежність угруповань. На прикладі футбольної спільноти можемо переконатись, що особлива мова забезпечує цілісність групи, розмежовуючи «своїх» та «чужих».

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю визначення меж футбольної лексики при побудові лексико-семантичного поля «футбол». Оскільки до футбольної сфери належать вузькоспеціальні поняття, особливе мовлення учасників процесу та загальноновживані лексеми, виникає потреба визначити, що варто називати футбольною лексикою та які лексеми долучати до аналізу.

Мета роботи – встановити засади формування семантичних класів лексико-семантичного поля «футбол».

У сучасному мовознавстві лексико-семантичне поле визначається як «парадигматичне об'єднання лексичних одиниць, що гуртуються за принципом семантичної близькості лексичних значень» (Головащенко, 2024). Для побудови лексико-семантичного поля «футбол» необхідно встановити, які лексеми варто враховувати для аналізу, адже загальноновживані слова можуть перетинатися з вузькоспеціальними термінами та особливим мовленням учасників процесу.

Ю. Струганець у своїй праці «Семантика, структура, функціонування футбольної лексики в українській літературній мові початку ХХІ століття» аналізує футбольну лексику та розподіляє її на таксономічні ранги. До термінів футбольної галузі науковець зараховує загальноспортивні (*змагання, перемога, поразка*), міжгалузеві спортивні (*гра, м'яч, ворота*) та власне футбольні терміни (*вінгер, латераль, офсайд*), тобто всі ті, які функціонують у сфері футболу. Екстрагалузевими термінологічними одиницями дослідник називає ті лексеми, які запозичено з терміносистем інших галузей, наприклад, з військової (*атака, захист, дивізіон*), із виробничої (*стандарт, техніка, штанга*), із медичної (*травма,*

перелом, масаж), із театральної (*амплуа, дебют, дублер*). Термінологізовані лексичні одиниці утворюються із загальноновживаних лексем, які набули нового футбольного значення та почали вживатися як терміни (*кваліфікація, медаль, першість*). Футбольна номенклатура – офіційні та неофіційні назви футбольних клубів, гравців та вболівальників команд (Струганець, 2016).

Окрім термінів та унікальних назв, футбольна спільнота вирізняється своїм унікальним лексиконом, властивим лише для учасників процесу. Ю. Струганець називає такі лексеми професійним жаргоном, або професіоналізмами: «*опорник* (опорний півзахисник), *основа* (основний склад команди), *бісиклета* (удар через себе), *шістка* (нижній кут воріт), *дев'ятка* (верхній кут воріт)» (Струганець, 2016).

І. Процик у своїй праці «Футбольна лексика у формальному та неформальному дискурсах» звертає увагу на те, що жаргонізми не становлять цілісної системи, лише виконують емоційно-експресивну функцію, і зазначає, що варто говорити про футбольний соціолект, що відображає мовну картину світу вболівальників та становить більш цілісну та унікальну систему (Процик, 2020). До футбольного соціолекту дослідниця зараховує такі лексеми: «*грядка* (стрій фанатів у секторі), *тема* (римовані куплети, які вигукують у фан-секторах), *заряд* (гасло, пісня), *виїзд* (поїздка фанатів на виїзний матч команди), *двійник* (поїздка на два виїзні матчі), *слем* (спонтанна штовханина) та інші» (Процик, 2020).

Ю. Струганець та І. Процик у своїх дослідженнях про футбольну лексику акцентували увагу на типах лексики, аналізуючи кожен різновид на прикладі процесу самої гри та мовлення учасників – тренерів, гравців, вболівальників та коментаторів. Це допомогло детально дослідити термінологійну систему, функціонування професіоналізмів, жаргону та соціолекту.

Говорячи про футбольну лексику, найчастіше мислять в межах цих категорій. Проте у фанатських піснях, які створені для активної підтримки команди, ці категорії становлять незначну частку від усієї використаної лексики, натомість більша частина – загальноновживана лексика. Тому постає питання, як правильно аналізувати лексику цих текстів: враховувати тільки терміни, професіоналізми, жаргон та соціолект чи залучати також загальноновживані лексеми.

На нашу думку, для повного аналізу та відображення особливостей лексико-семантичного поля «футбол» на основі текстів футбольних фанатів варто досліджувати всі використані лексеми, звертаючи особливу увагу на їхню специфіку та функції. Такий підхід допоможе комплексно проаналізувати лексико-семантичне поле «футбол», адже

загальноживані лексеми постають основним фундаментом цих текстів, слугують засобами вираження підтримки, демонстрації почуттів, настроїв, закликів до перемоги. Наприклад, лексеми *любов, віра, вірність*, які не належать до власне футбольної лексики, відіграють вагомую роль у фанатських текстах, визначають сенс життя вболівальників та їхнє головне завдання. Саме тому ці лексеми повинні враховуватися при аналізі лексико-семантичного поля «футбол».

У своїй роботі футбольною лексикою ми вважаємо всі лексеми, які пов'язані з футболом та відображають сам процес гри, комунікацію учасників та вираження підтримки вболівальників.

Отже, для дослідження лексико-семантичного поля «футбол» варто залучати не тільки фахову футбольну лексику, а й загальноживану, яка відіграє важливу роль в піснях футбольних фанатів. Таке розуміння дасть можливість охопити увесь пласт лексики та провести цілісний аналіз.

ЛІТЕРАТУРА

Головащенко, Ю. (2024). *Структура лексико-семантичного поля у межах художньо-го тексту*. Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Процик, І. (2020). *Футбольна лексика у формальному та неформальному дискурсах*. Дис. ... доктора філологічних наук. Національний університет «Києво-Могилянська академія»; Волинський національний університет імені Лесі Українки.

Струганець, Ю. (2016). *Семантика, структура, функціонування футбольної лексики в українській літературній мові початку XXI століття*. Дис. ... кандидата філологічних наук. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

Інна КОЗУБАЙ,

аспірантка кафедри української мови
імені професора Л. А. Лисиченко,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

ТРАНСТЕРМІНОЛОГІЗАЦІЯ ТРАДИЦІЙНИХ КОНЦЕПТІВ ЦИВІЛІСТИКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО ДИСКУРСУ

Стрімка дифузія інформаційних технологій у правову площину зумовила і появу нових об'єктів регулювання і фундаментальну перебудову лексико-семантичної системи права. Традиційна цивілістика, що протягом століть базувалася на консервативних латинізованих концептах, сьогодні змушена адаптуватися до реалій децентралізованих мереж, віртуальних активів та алгоритмічного управління. Центральним